

Часни оци, поштоване колегинице и колеге,

Овај документ вам шаљем са намером да отклонимо недоумице у вези са новим Наставним планом и програмом Православног катихизиса (у даљем тексту: НПП), које се могу јавити код неких од вас. Уколико у овом писму прочитате ствари које су вам већ познате, молим вас да ми не замерите.

Новина у вези са планирањем наставе свих предмета у основном и средњем образовању у Р. Србији је тзв. *фокус на циљеве и исходе наставног процеса*. О циљевима и исходима слушамо већ читаву деценију управо из разлога што фокус на њих представља новину. У ранијим планирањима наставе фокус је био на наставним јединицама или слободније на *лекцијама*. Са таквим фокусом пажња није ни могла бити усмеравана постигнућа ученика, то јесте на оно шта су ученици понели са часа. Професори су често јурили за прописаним градивом без обраћања веће пажње на оно шта је ученик заиста научио на часу. Учење је, мислило се, ствар која се у највећој мери постиже учењем мимо наставе (у кући и на приватним часовима). Данас се у самом наставном процесу од предавача захтева да већ на часу научи ученика. Са таквим фокусом, наравно, није могуће испредавати сво градиво које је раније било прописивано Наставним плановима и програмима. Зато постоји потреба да се Наставни планови и програми свих предмета унапреде и прилагоде новим трендовима у образовању, тачније да се проберу *најважније* области које ће се темељније обрађивати. Форма НПП је рађена према поменутиим трендовима.

Ако у наставном процесу фокус треба да буде на постигнућима ученика, онда само *планирање рада наставника* (= *Годишњи план, Оперативни план и Припрема за час*) мора да прати та постигнућа. Раније то није био случај, него је планирање било сведено на „*sory-paste*“ већ прописаних методских јединица, заједно са копирањем и метода рада и облика рада – као да се у раду наставника никада ништа не прилагођава потребама и компетенцијама ученика и као да се одељења истог разреда међусобно не разликују ни по чему, осим по индексу у називу. Дакле, сва мудрост ранијег планирања, ако се он уопште може тако назвати, је била у усклађивању *унапред зацртаних* образаца новом шк. календару. Данас то није случај.

У складу са новим прописима, наставник је дужан да *Оперативне планове* (тзв. *Месечне планове*¹) изради према специфичностима одељења у којем предаје. Напомињем да се у неким школама, а можда и многим, још увек толерише по један *Оперативни план* на нивоу разреда. Међутим, ни то ускоро неће бити могуће из два разлога: 1) који сам већ навео: одељења се међусобно разликују; и 2) због блок наставе, шк. календару, одсуства професора и сл. по правилу долази до разилажења у планирању, те у истом разреду са различитим одељењима за наредни месец не можемо планирати исте методске јединице – нека одељења „заостају“, а нека не.

¹ Оперативни планови не морају бити рађени на месечном нову, већ се могу радити према наставној целини и теми. Ако се оперативни план ради према месецима онда се тај документ зове *Оперативни месечни план рада*; а ако се оперативни план ради према теми, онда се тај документ зове *Оперативни тематски план рада*. У нашим школама тематско планирање није популарно – фаворизује се месечно планирање.

И коначно да кажем неку реч и о томе како би данас професор требало да планира наставу. Професор најпре треба да схвати *теоријску нит* која води његова предавања, тј. да схвати кроз које теме и на који начин води своје ученика. То ће најбоље урадити ако се усредсреди на циљеве и исходе из НПП-а. Једном када наставник овлада циљевима и исходима, тада му постаје сасвим ирелевантно да ли лекција коју предаје носи наслов: „Творевина седочи о творцу“, или носи наслов: „Природно откривење Божје“, или: „Уметник се по делу познаје“, или неки академски, или неки сасвим тривијални наслов. Наслови лекција нису бити – битни су исходи и циљеви. Наравно, то што наслови нису више у првом плану, не значи да можемо да бирамо неке екстравагантне називе лекција, него у педагошку документацију уписујемо називе из НПП-а.

Зашто у НПП-у има мање прописаних наслова методских јединица од броја часова? Из разлога које смо већ наводили. Наиме, професору се на тај начин оставља извесна слобода у планирању наставе и прилагођавање НПП-а конкретним одељењима и ситуацијама. Различити професори могу за различито време постићи прописане исходе и циљеве. Једном професору је често потребно да посвети мање часова од свог колеге неким исходима и циљевима у једној области, али му је потребно више часова него колеги за неке друге области. Када у обзир узмемо и специфичности самих ученика и одељења, та рачуница постаје још компликованија. Зато је потребно оставити самом професору да испланира број часова за обраду, обнављање и систематизацију, већ према одељењу и својим компетенцијама.

Како ће професор успети да оствари *Глобални план*, шта ако погрешити у процени броја часова за обраду, утврђивање и систематизацију? На ово питање се може одговорити у принципу једнако као и на њему слично питање које се тиче *Оперативног плана рада*: Како ће професор успети да оствари *Оперативни план*, шта ако погрешити у процени? Напросто, одступања су неизбежна. Штавише, она су предвиђена у самом обрасцу *Оперативног плана рада*. Сигуран сам да је већина вас приметила да се образац *Месечног плана*, који добијамо у школама, разликује за месец септембар од образаца за друге месеце. Тачније да само образац за месец септембар нема рубрику: „Оцена остварености месечног плана за претходни месец“. Та разлика је тривијална ако се усредсредимо на образац за месец септембар, јер сасвим јасно да у тек започетој шк. години нема претходних месеца. Међутим, за остале месеце је потребно оценити у којој мери је остварен план за претходни месец. Па ће се у прописаној рубрици навести нпр: „У претходном месецу нису остварени сви планирани исходи због: гутика часа“, или: „... због слабијег постигнућа ученика“ и сл. А у самом обрасцу се у рубрици: „Самоевалуација и корекција“ или у рубрици „Напомена“, може уписати нека врста напомене за наредну шк. годину, нпр: „Потребно је барем три часа за осваривање предвиђених исхода!“ или: „Овде је довољно само један час обраде, а не два!“ и сл. Ако професор заиста планира наставу, онда ће, током времена, одступања између планираног и оствареног у настави бити све мања и мања.

Остало је да напишем још коју реч о *Припреми за час*. То је документ, који нема прописани образац, те у његовој изради професор има највећу слободу и прилику да

изрази своју креативност. Наравно, *Припрема за час* је из наведеног разлога и најомраженији документ у школи. Ипак, он је део обавезне документације коју сваки професор мора имати код себе сваког дана на послу. Постоје ствари које морају бити наведене у *Припреми*, али о томе се можете распитати код шк. педагога. Осим тога, можете погледати и *Стручно упутство о изради школске документације* који се налази у прилогу овог документа.

Приликом израде *Годишњег плана рада* професор је дужан да се консултује са својим колегама; најпре фах колегама, а онда и са колегама са актива у школи. У сваком случају, *Годишњи план* би морао да буде макар обзнањен члановима актива.

И још једном да поновим:

- 1) Фокус је на постигнућу ученика (= циљевима и исходима);
- 2) Одсупања реализованог рада од планираног рада су очекивана, али се морају констатовати и, приликом наредног планирања, кориговати;
- 3) Шема планирања је: *Годишњи план рада* → *Оперативни план рада* → *Припрема за час*;
- 4) Планирање наставе је део радне обавезе прописане законом, а на коју је сваки професор пристао потписивањем Уговора о раду са установом у којој изводи наставу.²

Уколико имате било каква питања у вези са *формом* НПП-а и питања у вези са планирањем наставе, онда слободно пишите на адресу: stevansjovanovic@gmail.com. Питања у вези са *садржајем* НПП-а за средњу школу ми, такође, можете слободно послати на исту адресу

Са изразима колегијалног поштовања,
вероучитељ Стеван Јовановић.

² Од четрдесет сати радне недеље, десет сати је резервисано за планирање наставе .